

Ephron: Expression of Earthliness

פרשת חיי שרה תשע"א

PARASHAS CHAYEI SARAH

¹ Sarah's lifetime was one hundred years, twenty years, and seven years; and the years of Sarah's life. ² Sarah died in Kirath-arba which is Hebron in the land of Canaan; and Abraham came to eulogize Sarah and to bewail her. ³ Abraham rose up from the presence of his dead, and spoke to the children of Heth, saying: ⁴ "I am an alien and a resident among you; grant me an estate for a burial site with you, that I may bury my dead from before me."

⁵ And the children of Heth answered Abraham, saying to him: ⁶ "Hear us, my lord: You are a prince of God in our midst; in the choicest of our burial places bury your dead, any of us will not withhold his burial place from you, from burying your dead."

⁷ Then Abraham rose up and bowed down to the members of the council, to the children of Heth. ⁸ He spoke to them saying: "If it is truly your will to bury my dead from before me, heed me, and intercede for me with Ephron son of Zohar. ⁹ Let him grant me the Cave of Machpelah which is his, on the edge of his field; let him grant it to me for its full price, in your midst, as an estate for a burial site."

¹⁰ Now, Ephron was sitting in the midst of the children of Heth; and Ephron the Hittite responded to Abraham in the hearing of the children of Heth, for all who come to the gate of his

city, saying: ¹¹ "No, my lord; heed me! I have given you the field, and as for the cave that is in it, I have given it to you; in the view of the children of my people have I given it to you; bury your dead." ¹² So Abraham bowed down before the members of the council. ¹³ He spoke to Ephron in the hearing of the members of the council, saying: "Rather, if only you would heed me! I give you the price of the field, accept it from me, that I may bury my dead there."

¹⁴ And Ephron replied to Abraham, saying to him: ¹⁵ "My lord, heed me! Land worth four hundred silver shekels; between me and you — what is it? Bury your dead."

¹⁶ Abraham heeded Ephron, and Abraham weighed out to Ephron the price which he had mentioned in the hearing of the children of Heth, four hundred silver shekels in negotiable currency. ¹⁷ And Ephron's field, which was in Machpelah, facing Mamre, the field and the cave within it and all the trees in the field, within all its surrounding boundaries, was confirmed ¹⁸ as Abraham's as a purchase in the view of the children of Heth, among all who came to the gate of his city. ¹⁹ And afterwards Abraham buried Sarah his wife in the cave of the field of Machpelah facing Mamre, which is Hebron, in the land of Canaan. ²⁰ Thus, the field with its cave confirmed as Abraham's as an estate for a burial site, from the children of Heth.

2 Artscoll-stre chmeh

16. לעפרן — To Ephron. Throughout the chapter, Ephron's name is spelled with a **1**, but here, where money changed hands and the sale was consummated, the **1** is omitted. Thereby the Torah implies that his stature was diminished — he started out by making grandiose offers of a gift, but then revealed himself as a greedy man who extorted far more than the property was worth — for in the end he demanded from Abraham large shekels — עקר לעקר, negotiable currency — which were known as centenaria. As the Talmud (Bava Metzia 87a) explains, each shekel that Abraham used to pay for the plot was worth 2,500 ordinary shekels (Rashi). Thus Abraham paid a total of one million ordinary shekels for the cave.

This illustrates Abraham's love for Sarah. He chose the finest burial site for her and did not haggle over the price. As the Midrash states, this is one of three places where Scripture attests to the Jews' uncontested possession of the Holy Land. For the Cave of Machpelah, the site of the Temple, and the Tomb of Joseph were all purchased without bargaining and paid for with unquestionably legal tender.

שבילי פנחס

ועתה בא וראה כי כאשר נדייק בשבע פעמים שנוכר כאן קבורת המת, נראה שבשש פעמים הראשונים נזכר קודם לשון "קבורה" ואחר כך לשון "מת": "ואקברה מתי", "קברו את מתך", "מקבור מתך", "לקבור את מתי", "קבור מתך", "ואקברה את מתי". אולם בפעם השביעית נזכר קודם לשון "מת", ואחר כך לשון "קבורה": "ואת מתך קבור". וצריך להבין ענין שינוי זה.

אומר על כך הגאון מווילנא, כי בשעה שביקש אברהם אבינו לקנות את מערת המכפלה לקבור את שרה אשתו, כבר היו מונחים שם אדם וחיה, נמצא כי המערה היתה מיועדת לקבור שם עוד ג' זוגות שהם: אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה, אך בנוסף עליהם נקבר במערת המכפלה גם ראשו של עשו הרשע, הרי בסך הכל נקברו שם שבעה, ששה מהם צדיקים גמורים אבל השביעי רשע גמור, וכנגדם נזכר כאן שבעה פעמים ענין קבורת המת.

4 והנה שינוי בגמרא (ברכות יח.): "כי החיים יודעים שימותו, אלו צדיקים שבמיתתן נקראו חיים", ואמרו עוד (שם יח.): "והמתים אינם יודעים מאומה, אלו רשעים שבחיותן קרויין מתים". והטעם שהצדיקים קרויים חיים אפילו אחרי מיתתן, הוא משום שאינם חוזרים לעפרם אחרי מיתתן. והנה בגמרא (שבת קנב): מקשה איך אנו אומרים שצדיקים אינם חוזרים לעפרם, והכתיב (בראשית ג יט): "כי עפר אתה ואל עפר תשוב". ומתוך: "ההוא שעה אחת קודם תחיית המתים", פירוש, שאז יחזור לעפרם לקיים גזירה זו. נמצא לפי זה שאצל צדיקים בא קודם הקבורה ואחר כך המיתה, שהרי במיתתם עדיין קרויים חיים כי אינם חוזרים לעפרם, ורק שעה אחת קודם תחיית המתים יחזור לעפרם להיות מתים, אבל רשע

שנקרא מת בעודו בחיים, הרי הוא קודם מת ורק אחר כך הוא נקבר באדמה.

זה מוכן היטב למה ששה פעמים הראשונים נזכרה קבורה ואחר כך מיתה, כי הם כנגד ששה צדיקים שהם ג' זוגות שעמדו להיות קבורים שם: אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה, ואצלם באה קודם הקבורה ואחר כך המיתה, והיינו שעה אחת קודם תחיית המתים כשחוזרים לעפרם. אולם פעם השביעית הוא כנגד ראשו של עשו שנקבר במערה, ומכיון שהיה רשע אשר בחייו נקרא מת, אם כן היה אצלו קודם המיתה בחייו ואחר כך הקבורה, לכן בפעם השביעית נאמר: "ואת מתך קבור" קודם מיתה ואחר כך קבורה, אלו תוכן דבריו הנפלאים.

7 אולם בפעם השביעית שהוא כנגד קבורת עשו הרשע ביקש עפרון כסף מאברהם, ואמר: "ארץ ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה הוא ואת מתך קבור", כלומר מכיון שגם ראשו של עשו יקבר במערת המכפלה, אשר זהו בכחינת "ואת מתך קבור", כי עשו הרשע אשר בחייו כבר קרוי מת יקבר כאן, לכן בשביל קבורתו ודאי ראוי שתשלם כסף עובר לסוחר.

יש להוסיף כי מטעם זה ביקש עפרון ארבע מאות שקל כסף, על פי מה שכתב ב"מגלה עמוקות" (פרשת שמות) כי עשו הרשע יש לו תחתיו ת' כוחות הטומאה, ונרמז במה

שאמרו המלאכים אל יעקב (בראשית לב ז): "כאנו אל אחיך אל עשו וגם, הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו", על כן בשביל רשע כזה ודאי צריך לשלם ארבע מאות כסף שקל.

6 [ח] "ואת מתך קבור" - עשו הרשע

והנה הגה"ק מאוסטרובוצה זי"ע (שם) מוסיף על דברי הגר"א דבר נחמד, כי יש לומר שהיתה כאן השגחה מן השמים, שאברהם לא ישלם כסף בשביל קבורת השלשה זוגות שהיו צדיקים כי אם בשביל קבורת עשו הרשע, לכן בששה פעמים הראשונים שנוכרו קבורה לפני מיתה, אשר הם כנגד השלשה זוגות צדיקים נתן הקב"ה בלב עפרון שירצה ליתן לו מערת

8 ויפה העיר ש"ב הרה"ג רבי יונה פרידמאן שליט"א ממונסי, כי לפי דברי הגר"א יש לתת טעם לשבח על מה שנחסרה את ו' מעפרון בפסוק: "וישקול אברהם לעפרן את הכסף אשר דבר באזני בני חת ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר". כי לכאורה יש מקום לומר שעפרון היה באמת נדיב לב, שהרי מתחילה ביקש לתת לאברהם את המערה בחינם כדי לקבור בתוכה ו' צדיקים, ומה שלקח בסוף ארבע מאות שקל כסף לא היה רק בשביל הראש של עשו הרשע, על כן החסיר הכתוב את ו' משמו של עפרון, ללמדנו שגם מתחילה כשהיה מדובר על קבורת ו' צדיקים כבר נתאוה לקבל כסף, אלא שחיפש אמתלה לקחת מאברהם כסף על ראשו של עשו ודפח"ח.

כוונתו של אברהם אבינו בפרשה זו לא הצטמצמה בקניית חלקת הקבר לשרה אשתו. כאן ביקש אברהם להנחיל לעולם את אחד מיסודות האמונה: **האמונה בהשאות הנפש**, ואת האמונה ביום הדין הגדול לעתיד לבוא. שבו יקומו הגופים ישני עפר מקברם לתחייה, כדי לקבל את שכרם. בני חת היו סבורים, שקבורת המת היא עניין של "כיבוד זיכרו האחרון" של המת, בעצם אין זה אלא כבוד החי, ואילו המת עצמו - מה יש לו מכל זה? ממילא - העיקר הוא לקיים הלוויה מכובדת: **"במבחר קברינו קבור את מתך"**. מה זה כבר משנה למי שייכת חלקת הקבר? למי מפריע שהקבר הוא זמני, שהוא יחזור בבוא הזמן לרשותם של בני חת? עד אז כבר לא ישאר מן המת כל זכר, והקבר יהיה מוכן לשימוש חוזר! כאן בא אברהם אבינו והפך את הקערה על פיה. הוא נתן לבני חת להבין, שאין הוא זקוק למקום שבו ניתן לקיים טקס קבורה, ושהוא לא מבקש להזדקק לחסדיהם של בני חת שיארחו אותו במיטב קבריהם. הוא הדגיש בפניהם, שלמרות שכל חייו היה נודד ממקום למקום, ולא טרח לבקש נחלה בארץ שהובטחה לו: **"גר ותושב אנכי עמכם"**, בכל זאת הוא עומד על כך שתיתן לו אחוזת קבר, מקום ששייך לו בקניין גמור ונצחי, ללא פשרות.

כאן הפגין אברהם אבינו חריצות מופלגת, שלא הייתה מביישת סוחר ותיק וממולח. הוא מגייס את כל בני חת, שישפיעו על עפרון; הוא לא הסתפק בקיום המקח בארבע עיניים, המקח חייב היה לקבל את אישורם של כל בני חת **"לעיני בני חת בכל באי שער עירו"**, ותמורתו שולמה מיד **בכסף עובר לסוחר**, כדי למנוע מראש כל אפשרות של ערעור. בני חת הבינו היטב, שמקח זה חשוב עד מאוד בעיני אברהם; הם הכירו את אברהם וידעו שאינו מייחס חשיבות לענייני נחלה ואחוזת, והתנהגותו הייתה, ללא ספק, תמוהה מאוד בעיניהם. חידה סתומה הייתה כאן: **מדוע זקוק המת לבית משלו, יותר מהתי?**

מענה כאשר נצרך דברי הגר"א מוילנא עם דברי הגאון מאוסטרובצה ז"ע, יש לומר כי מטעם זה ביקש עפרון מאברהם ארבע מאות שקל כסף, כי סכום זה מגיע להם במכוון על קבורת עשו הרשע במערת המכפלה כמו שנבאר. בפרשת וישלח כתוב (בראשית לב ז): **"וישובו המלאכים אל יעקב לאמר, באנו אל אחיך אל עשו, וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו"**. ומבואר במדרש (ילקוט שמעוני שם): **"ריש לקיש אמר עמו כעמו, מה הוא עשוי על ארבע מאות איש, כך כל אחד מהם עשוי על ארבע מאות איש"**. מבואר מזה כי כוחו של עשו היה שקול כנגד ארבע מאות איש.

12 המסקנה התבקשה מאליה. אם המת זקוק לאחוזת נחלה, לא יתכן שהגוף הוא אוסף של בשר ועצמות שסופם להרקב, מוכרח הדבר שגוף זה יש לו תקומה לעתיד, ולשם כך חשוב לו לקבל משכן של קבע. בני חת ראו לפנייהם לראשונה גוף מת - שכולו חי, מאהל ארעי מכניסים אותו לדירת קבע. הלוויה של שרה אמנו חוללה מהפיכה בתפיסת עולמם. **האמונה חדשה באה לעולם: האמונה בתחיית המתים.** זהו טיבו של המקח, מקחו של צדיק, שזכו בני חת לברר, לא בדרשות חוצבות להבות אש פירסם אברהם אבינו את האמונה בהשאת הנפש, אלא **במעשים** הוא קבע עובדות שיש בהם כדי להמחיש את האמונה. במקח זה קיים אברהם אבינו את עיקרי האמונה, ובצדק נאמר שפרשה זו דומה כקיום עשרת הדברות.

אוד חיי-שרה דניאל

"ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם לאחוזת קבר מאת בני חת" (כג, כ) שיעור באמונה מפי אברהם אבינו.

אמר רבי אלעזר: כמה דיות מושפכות, כמה קולמוסין משתברין, כדי לכתוב עשרה פעמים בני חת, ללמדך שכל מי שמברר מקחו של צדיק כאילו קיים עשרת הדברות (מדרש). אם נבין את הדברים כפשוטן, הרי גם מי שמוכר לצדיק ככר לחם נכלל בזה, אך רואים אנו שדווקא בפרשה זו טרחה התורה לכפול ו' פעמים **"בני חת"**. נראה איפוא, שמקח זה שלפנינו יש בו סגולה מיוחדת במינה, שיש בה מעין קיום של עשרת הדברות.

96 כידוע היה אברהם אבינו משופע בנכסים, ומכל מקום לא מצינו שהתורה תספר לנו על כך שאברהם קנה לעצמו נחלה בארץ, מלבד כאן בקניית מערת המכפלה. אדרבה, מצאנו שהיה אברהם מתארח באלוני ממרא, ולא היה דר בבית משלו. מדוע דווקא כאן יגע וטרח אברהם לשפוע את בני חת בכל מחיר למכור לו את חלקת הקבר? האם חיבת הארץ לא הייתה שקולה אצלו כמצוות קבורת המת?

נתיבות

שלום חיי שרה קט"ו

וי"ל עוד דהנה כאשר מרייקים בלשון הכתוב, נמצא שינוי בין דברי אברהם לדברי בני חת, שאברהם מבקש מהם כל הזמן בלשון תנו לי אחוזת קבר, ואילו בני חת משיבים לו בלשון קבר, במבחר קברינו קבור את מתך, איש ממנו את קברו לא יכלה ממך. והיינו כי אצלם ענין הקבורה כפי התפיסה של גוי שאין הקבר אלא מקום הראוי לטמון בו את גוף המת עד שיהיה לאין, ואילו אברהם אבינו מדבר על אחוזת קבר, ההתייחסות לקבורה היא כענין מקודש ביותר. והבי' בזה דאברהם אבינו היה ראש לכל המאמינים, שעבודתו היתה להפיץ אמונה בעולם, ובכלל זה את האמונה בתחיית המתים, וזו היתה כוונתו בדברו אל בני חת להפיץ את האמונה בהשאת הנפש ובתחיית המתים. ולכך דיבר עמהם על אחוזת קבר שיש לזה משמעות מיוחדת, כי הנשמה של יהודי היא נצחית וצריך להטמינו במקום מיוחד ומקודש עד שתחזור בו נשמתו לעתיד לבוא בתחיית המתים. ומשום כך גם ביקש אברהם דוקא לקנות השדה בכסף מלא, שאם קבר בעלמא לגוף המת אפשר לקבל גם במתנה, אבל אחוזת קבר לצורך קבורתו של יהודי שיש לו השאת הנפש ועתיד לקום לתחיית המתים צריך לקנותה בכסף

A person cannot see the day-to-day growth of a plant but *can* notice the cumulative growth over a long period of time. This is also the case with the salvation that God creates. It grows slowly. We observe that things in the world die and seem to end. What really happens is that death is a preparation for a higher form of life. There are many times when things seem to be counterproductive to growth, but when the process is over, we can see that the situation really fostered growth. Even though death looks like a final blow, with nothing coming after it, in reality it resembles a plant. Just as a planted seed first disintegrates in the ground and then a sprout emerges, so does a person have to decompose in the ground prior to being reconstructed in a higher way. Part of life is death, which itself is part of the process of salvation.

Another explanation of salvation "sprouting like a plant" is offered by the Vilna Gaon. He says that the actions of one's children can cause the parents (or ancestors) to gain merit in the afterlife. The repercussions of parents' actions grow (like a plant) over time, even after death, and can help the parents merit resurrection.⁸

Rabbi Luzzatto expands upon this as follows: Death is a consequence of people's inability to fully actualize the soul's potential in elevating the body. Thus, the soul retains this unused potential. The body too suffers, because it is unable to make use of everything the soul has to offer. Thus, as long as the person is alive, both parts of the soul-body partnership suffer. God alleviates this anguish through death.

When a person dies, his or her soul goes to a place known as the World of Souls. There, freed from the body, it grows to the extent that the person developed it during his or her lifetime. It develops according to how much Torah was learned and how many commandments of the Torah (*mitzvot*) were observed while it was with the body. The body simultaneously goes through a decomposition process which purifies it,¹⁵ al-

lowing the body to rid itself of the negativity put in it through the person's actions. Once the soul has grown to the extent that it can, based on that person's actions, God reunites it with the body at the time He establishes as being best for the world. Once the body and soul are reunited in this way, the soul will be able to give the body what it was unable to give it before. At that point, the reunification is the healthiest partnership possible. The body and soul unite in a true oneness of which they were not previously capable.

16 Significance of Our Belief in Resurrection

Why is the concept of resurrection such a cardinal belief, and why is it mentioned three times a day in our prayers?

Resurrection speaks to the exact precision of God's reward to people. Nothing in spiritual creation is ever destroyed. Whatever we create spiritually, during our physical sojourn on earth, brought back to us to the exact extent that we developed it while alive. This occurs when our souls rejoin our bodies during the time of resurrection and afterwards.

This concept invests tremendous, eternal meaning into our every act. Whatever we do remains with us forever because of the everlasting nature of positive spiritual behavior.

17 Another important principle that we derive, once we know at our souls and bodies will ultimately be unified forever, is that we gain a different appreciation of the importance of our physical being. We see its central role in allowing us truly to develop a unity between our physical and spiritual selves. God One, and we want to imitate His Oneness. Although God has no body, we want to take our bodies and elevate them with our souls to form a unity. Rather than seeing our body as holy, the fact that it is resurrected along with our soul teaches us that bodies too have a holy purpose. Resurrection refines our perspective of the physical, which then helps us appreciate the potential holiness of our physical drives and physical beings.

Physical existence, then, is not to be viewed as independent of spiritual existence. Once we understand that the body is

Chazal describe the *Maaras HaMachpeilah* as *kefulah b'zugos*, as containing many pairs. They are referring to the three sets of Avos and Imahos who were laid to rest in Chevron: Avraham Avinu with Sarah Imeinu, Yitzchak Avinu with Rivkah Imeinu, and Yaakov Avinu with Leah Imeinu. There is one more couple buried in the *Maaras HaMachpeilah* - Adam HaRishon and Chavah. The Gemara (*Bava Basra* 58a) discusses how R' Bena'ah delineated the exact locations of all the tombs in the *Maaras HaMachpeilah* and also records his glimpse of Adam HaRishon's heels and "two sun-like orbs."

It is no coincidence that Avraham Avinu chose the burial place of Adam and Chavah to be the choice burial plot of the Patriarchs. The Midrash describes how Avraham Avinu discovered the burial place of Adam HaRishon. When the angels came to visit Avraham Avinu

and give him the good news that in a year's time Sarah Imeinu would give birth to their son, Yitzchak, Avraham ran to prepare food for his three illustrious guests. As he opened the door to the corral, the young calf Avraham had chosen to slaughter for the meal leapt past him and escaped. Avraham Avinu chased after him and stayed in hot pursuit all the way to a cave. Entering after the calf, Avraham Avinu discovered the graves of Adam HaRishon and Chavah. Many years later, he bought the cave as the burial place for Sarah Imeinu.

19 Of all the curses that befell mankind in the aftermath of Adam HaRishon's sin, the most devastating was the decree of death. "עד שובך - אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב - *Until you return to the ground that you were taken from; for you are dust, and to dust shall you return*" (Bereishis 3:19). This was not simply a punishment for transgressing the will of Hashem. Adam HaRishon was created from two distinct elements: "ויצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ויפח - *And Hashem God formed Adam, dust from the earth, and breathed into his nose a living soul*" (Bereishis 2:7). First, Hashem molded the clod of earth into the form of Adam, then he placed within him a Godly soul. Chazal tell us (*Chagigah* 12a) that Adam HaRishon was very tall: "אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע - *Adam HaRishon [stood] from the earth to the Heavens.*" With this statement, our Sages indicate that Adam was composed of all the aspects of Creation, from the most physical elements to the most Divine. His *tachlis*, his purpose, was to lift himself up beyond the earthy, animalistic elements within himself and reach an exalted level of spirituality. This is alluded to in the possuk, "מי יודע רוח בני האדם העלה היא למעלה ורוח" - *Who knows the spirit of the sons of man that goes up above, and the spirit of the animal that descends below to the earth*" (Koheles 3:21). Indeed, a scholar who succeeds in learning Torah *lishmah*, for its own sake, experiences a similar ascendancy: "ומגדלתו ומרומתו על כל המעשים" - *And he is lifted up and elevated above all that is mundane.*" (Avos 6:1)

Unfortunately, by eating from the Eitz HaDaas, Adam HaRishon forfeited this virtue and remained predominantly earthly. This is the deeper meaning of, "for you are dust, and to dust shall you return." You

were made from dust in order to elevate it. Instead, you have returned to dust, and suffered a mighty *yeridah*, a fall. Hashem reduced Adam HaRishon from his former greatness and diminished him. כיון שסרר - Once he sinned, HaKadosh Baruch Hu placed His hands upon him and diminished him, as it is written: *And You have placed Your palms upon me.*" (Tehillim 139:5)

Vel afar tashuv can therefore be understood on two levels. In the literal sense, mankind will henceforth be buried in dust, according to the decree of death upon the human race. In a much deeper sense it means that Adam HaRishon failed in his mission; he remained attached to the earthly elements of his being.

The Legacy of the Cave

The place where the curse of *el afar tashuv* was fulfilled in its literal sense was the *Cave of the Machpeilah*. With the interment of his body, Adam HaRishon quite literally returned to the dust from whence he had come. Thus, the *Maaras HaMachpeilah* represents the failure of Adam HaRishon's mission and the corruption of the entire human race, along with the world in which he lives.

The owner of this accursed place was Efron (עפרון), a name meaning literally 'of the dust' (עפר). What is more, Efron was leader of the sons of Cheis (חת), a name related to several words that refer to lowliness, such as *pachas*, *nachis* and *tachas* (depression, descent, and underneath, respectively). This is no mere coincidence. These people held sway over the single location in the world that was at the root of the fall of Adam HaRishon.

There is a possuk in Tehillim that describes how Moshe Rabbeinu received the Torah. עליית למרום שבית שבי - *You ascended on high and took a hostage*" (Tehillim 68:19). The Gemara (*Shabbos* 88b) recounts how Moshe Rabbeinu entered into the territory of the angels. They did not want to relinquish the Holy Torah to mere flesh and blood. תנה הודך על השמים - *Place Your glory on the Heavens*" (Tehillim 8:2), they declared, "Keep the Torah in Shamayim." Through a series of arguments, Moshe Rabbeinu succeeded in proving that the Torah

belongs in the hands of mortals, and brought the Torah down to the Jewish people.

Avraham Avinu accomplished a similar feat, but in the reverse direction. He came to *bnei Cheis*, to Efron, the ruler of the most lowly members of the human race, and he lowered himself to them. And Avraham stood and bowed to the people of the land, to the children of Cheis" (Bereishis 23:7). And Avraham bowed before the people of the earth" (verse 12).¹ The Gemara (*Sukkah* 53a) describes the bow called *hishtachaviyah* and mentions that it requires a person to bow completely down to the ground. When Avraham Avinu went down, he 'took a hostage' out with him; he plucked the world out from under the baseness and corruption of the 'people of the land'. He saved the world from the devastating effects of the curse of Adam HaRishon.

Avraham Avinu took that cursed land, bought it from the common people of Cheis, and re-imbued it with kedushah. It was a natural continuation of his life's work. As we have discussed in the previous parshios,² Avraham Avinu took the reward of all the previous generations from Noach until his own time by using the sad state of the world as an opportunity to correct and repair. Thus, he took a world empty of the awareness of Godliness, and slowly, with determination, brought about a revolution of faith through the chessed he practiced.

Later in the parshah, Avraham Avinu sends Eliezer to search for a suitable match for Yitzchak, and tells his servant, ה' אלקי השמים אשר - *Hashem, the God of the Heavens, Who took me from my father's house and from the land of my birth*" (Bereishis 24:7). He did not say *God of the Heavens and God of the earth*" (verse 3), as he said when he made Eliezer take his oath. Rashi explains, "[Avraham Avinu] said to [Eliezer]: Now, He is the God of the Heavens and the God of the earth, for I have accustomed the people to speak of

Him, but when He took me from my father's house, He was 'the God of the Heavens' and not 'the God of the earth', because the world did not recognize Him, and His Name was not common[ly heard] in the land." For this very reason, Tosafos (*Brachos* 40b) says that the first brachah in *Shemoneh Esrei* is a valid blessing though it seems to lack a statement of Hashem's kingship. "The words 'Elokei Avraham' are tantamount to a declaration of Hashem's kingship, since it was through Avraham Avinu's efforts to spread awareness of Hashem's existence that HaKadosh Baruch Hu became the King of the entire world."

Avraham Avinu succeeded in crowning HaKadosh Baruch Hu King of a world that had forgotten Him. In this way, Avraham Avinu took the *shiflus*, the lowliness of the world and raised it up once again. He tapped into the *Malchus* of HaKadosh Baruch Hu and made it accessible to the inhabitants of the world. ארון עולם אשר מלך בטרם כל - *Master of the world, Who reigned before any form was created, once it was His desire to make all things, then 'King' was His Name called*" (Siddur). It is an accomplishment that the human mind cannot fathom. Today, we cannot imagine a world without the awareness of HaKadosh Baruch Hu.

Sarah Imeinu's Greatness

The Torah writes, לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה - *Her name shall no longer be called Sarai, but Sarah shall be her name*" (Bereishis 17:15). Her change of name demonstrated an expansion of her field of influence. The name *Sarai* suggested that she was sovereign only over herself, but *Sarah*, without the possessive *yud*, meant that she was now sovereign over everyone (Rashi). Sarah's name, therefore, reflects her position of authority, her *malchus*. It expresses her inner quality of control and her ability to influence. כל כבודה בת מלך פנימה - *All the honor of a princess is within*" (Tehillim 45:14). Sarah was the quintessential example of this noble quality. She was the *eishes chayil*, Avraham Avinu's woman of valor.

By bringing Sarah Imeinu to burial in the *Maaras HaMachpeilah* Avraham Avinu completed the full measure of elevation. *Vayakam hasadeh*: And the field stood up. The lowliness of the place was removed and it was elevated to a state of intense kedushah. "It passed from the hands of a commoner to the hands of a king." Avraham Avinu "concerned himself with the cursed one," the earth, and buried Sarah, the *bas Melech*, and transformed the *Maaras HaMachpeilah* into a place of deep holiness. It became the place of the *Avos*, a site of great elevation.

The Midrash (*Bereishis Rabbah* 84:13) in parshas Vayeishev comments on the mysterious wording of the possuk that tells of Yaakov Avinu's plan to send Yosef to inquire after the welfare of his brothers:

וּשְׁלַחְהוּ מֵעֵמֶק הַכְּרִית - *And he sent him from the valley of Chevron*" (Bereishis 37:14). Is not Chevron situated on a mountain? Rabbi Acha said: 'He' proceeded to fulfill the deep plan that HaKadosh Baruch Hu arranged between Him and the "delightful companion," the *chaver hanaveh*, who was buried in Chevron [when He said], ועבדום - *And they shall enslave them and cause them suffering*" (Bereishis 15:13)."

Avraham Avinu was 'from the valley of Chevron', meaning, he descended down into the filth of the sin of Adam HaRishon and nullified its negative effects.

שפתי חיים בראשית אברהם בנדבת לבו עשה כרצונו

הרמב"ן (שם) כתב "ובדברי רבותינו עפרון קצב דמים כרצונו ביוקר גדול, ואברהם בנדבת לבו שמע ועשה כרצונו והגדיל", אברהם היה יכול לתת לעפרון שקלים סתם, כפי מטבע הלשון אצל העולם, כי עפרון לא הזכיר 'קנטרין' ולא היה חייב לתת לו כר, אמנם וישמע אברהם אל עפרון' הוא שמע היטב מה מסתתר מאחר דבריו של עפרון, ואברהם נתן לו במידה גדושה "בנדבת לבו" שקלים

המהר"ל (שם) מביא דברי הילקוט (הושע רמז סי' תקכב) "כי חסד הפצתי ולא זכה, אמר הקב"ה חביב עלי חסד שאתם גומלים זה לזה יותר מכל זכה שזכח שלמה לפני, אלף עולות יעלה שלמה", שלמה הקריב לפני הקב"ה בעת חנוכת המזבח אלף קרבנות עולה שהם כולן כליל למזבח (מלכ"א ג,ח), קרבן עולה אין לאדם שום חלק בו כולה נתינה לשמים, ואמר הקב"ה אעפ"כ החסד שעושים הוא חשוב לפני יותר מאלף עולות.

הרי תפקיד הקרבן, ובפרט קרבן העולה שכולה כליל, לקרב את האדם ולהעלותו אל הקב"ה, ע"י כך הוא מתנתק מהחומריות ומתקרב להקב"ה. ועל אף כל זאת אומר הקב"ה יש לי יותר חפץ שתהיו גומלי חסדים זה לזה, ז"א שגמילות חסדים היא מזככת את האדם מהחומר ומקרבת אותו יותר מאשר הקרבנות.

32

"ועוד, כי בעל גמילות חסדים משפיע לאחר, וכל משפיע לאחר הוא מתרומם", חסד הוא השפעה, וכל המשפיע, לא חושב על עצמו ולא מחזיק לעצמו, כולו נתינה, ממילא זה הכח המניע ומרומם את האדם.

ברם אם כל זה, יש דבר שהוא גבוה מעל כולם, המרומם את האדם עד לגבוהי מרומים לחסות בצלו של הקב"ה, "הה"ד מה יקר חסדך אלוקים בני אדם בצל כנפך יחסיון", הכלי הגדול ביותר להתרוממות אל ה' - מידת החסד! כי לא רק זוכה להתעוררות מסוימת, אלא עושה את עצמו ליחפצא של התרוממות, ע"י שמוכך את המשיכה החומרית והאנוכיות שמפרידים בינו לבין הקב"ה זה מביא אותו לחסות בצלו של הקב"ה.

הניגודים בין אברהם לעפרון

33

כפר' זו אנו רואים את שני הניגודים, עפרון - גוש עפר למשון לעצמו, וכנגדו עומד גדול בעל החסד - אברהם. חז"ל לימדונו מי הרויח בעיסקה זו אברהם או עפרון שקיבל כ"כ הרבה כסף עבור מערה קטנה זו? אמנם אברהם שילם שקלים - 'קנטרין' מ"מ הוא הרויח רווח רוחני כנגד הפעולה של החסד שעשה, החסד השלימה אותו שהתרומם במדרגתו עד לגבוהי מרומים, לעומת זאת 'עפרון' שכולו היה רק כלי לקבלה, השפילה אותו עד לעפר - 'עפרן' נעשה גוש עפר, וממילא "ולא ידע כי חסר יבאנו" הוא חיסר את עצמו, לא ניצל את ההזדמנות להתרומם להתקרב אל א"א. וכפי האמור כל עלייתו לגדולה היה בזכות אברהם, וכמה הכרת הטוב היה מחויב לו ע"ז, ולהיפך ניצל את ההזדמנות להיות יותר ויותר שפל.

אברהם זקן... רודף צדקה וחסד

34

המהר"ל (שם) מביא דברי המדרש "ואברהם זקן בא בימים רודף צדקה וחסד ימצא חיים וצדקה וכבוד, רודף צדקה זה אברהם ושמרו דרך ה' לעשות צדקה, וחסד שנמל חסד לשרה, ימצא חיים ושני חיי אברהם מאה שנה ושבעים שנה וחמש שנים, צדקה וכבוד א"ר שמואל בר יצחק א"ל הקב"ה אני אומנתי גומל חסדים תפסת אומנתי בוא ולבוש לבושי ואברהם זקן בא בימים", המדרש דורש סמוכין: פרשת קניית המערה וקבורת שרה, לפסוק שנאמר אח"כ 'ואברהם זקן בא בימים'.

אמנם יש להבין וכי קבורת שרה זה משמש דוגמא לעבודת החסד של אברהם? הרי זה דבר המוכן מאליו שאברהם התעסק בקבורת אשתו

שרה, הביאור מתוך המעשים שעושים כמוכן מאליו מתגלת המדרגה האמיתית שלו, יותר מהכנסת אורחים עם אנשים זרים, אברהם אבינו עשה את כל המעשים בהתעסקות בקבורת שרה מתוך סכלנות ודרך ארץ, להשתדל לקנות קבר ראוי לשרה, וגם עבור הרכה כסף, נוסף לזאת הוא בעצמו התעסק בקבורתה כמש"כ "ואחרי כן קבר אברהם כו".

אברהם אבינו גדול הדור מצד אחד, כפי שהכתירו אותו אנשי בני חת "נשיא אלוקים אתה בתוכנו", ומצד שני עומד עפרון שאת כל גדולתו שהושיבו אותו בין נכבדי ארץ קיבל בזכות אברהם, זה עצמו היה מחייב את עפרון בהכרת הטוב כלפי אברהם, זאת ועוד יש לו גם הזכות לדבר ולנהל משא ומתן עם נשיא אלוקים, אמנם עפרון לא השכיל להבין כל זה. אברהם אבינו מצד אחד כולו הכרת הטוב והכנעה ונימוסין על אף אבלו בלבו, לעומת זאת עפרון כולו איש גס, כל שאיפתו לנצל את אברהם כמה שיותר. לצבור ע"י כסף ולא סחם שקלים אלא 'קנטרין'.

ולכאורה צריך להבין וכי זה נחשב חסרון אצל עפרון שהתורה חסרה וא"ו משמו, וכי זה יביא אותו להתפעלות?

28

הביאור כשהתורה כתבה את שמו בלא וא"ו, ר"ל שהמהות שלו השתנתה, מ'עפרון' נעשה 'עפרן' - גוש עפר, כלומר החטפנות הורידה אותו עד לשאול תחתית - עפר. המתנ"כ מוסיף 'עפרן' בגימט' רע ע"ן. התורה נתנה לעפרן שם הולם ע"ש גוש עפר.

חז"ל דרשו את הפסוק "נבהל להון איש רע עין", שהמציאות שלו נעשתה מציאות של רע עין, הרע עין יותר ממה שפוגע באחרים פוגע בעצמו, "רקב עצמות קנאה" (משלי י"ג), כל מה שרואה אצל חברו הוא לא יכול לסבול, הקנאה מרקיבה אפילו את עצמותיו, שבוך כלל אין עצמות של אדם נרקבים, אבל הקנאה הורסת את האדם שאפילו עצמותיו מרקבים ע"י כך שחיינו אינם חיים.

החומרי אינו יכול להשפיע

29

ונבאר את הדברים עפ"ד המהר"ל (נתיבות עולם נתיב גמ"ח פ"א) המבאר את המשנה (אבות ב) "לא עם הארץ חסיד", מדוע הגדיר התנא אותו כ'עם הארץ', "כי החומר אינו משפיע רק מקבל תמיד, ודבר זה רמזו רז"ל כמה שאמרו אין ע"ה חסיד, כי ע"ה שהוא אדם חומרי אין לו מידת חסידות לעשות הטוב לאחר, כי החומרי הוא מקבל ואינו משפיע לאחר", החומרי כולו רק מקבל אין בו נתינה והשפעה כלל. המשפיע לאחר הוא מקטין את ה"אנוכי" שלו, לעומת זאת זה שיש לו כח הנטילה הוא מגדיל את האנוכי, הכל מגיע לי ואני המרכז, שורש הנטילה הוא בחומריותו, והוא שורש לכל המידות הרעות, אולם בעל החסד המשפיע לאחרים אינו אדם חומרי כלשון המהר"ל "יש לו זכות ודקות החומרי, ואינו אדם חומרי גמור".

ענין זה הטביע הקב"ה במציאות הבריאה, החומר יש לו כח משיכה, וככל שהחומר יותר גדול כך כח המשיכה הוא יותר גדול, כדור הארץ יש לו כח משיכה אדיר, לעומת זאת הלבנה כח המשיכה שלה הוא אפסי. יסוד זה בא ללמדנו כמה שהחומר הוא יותר גדול כך גדול כח המשיכה שלו, האדם כמה שהוא יותר חומרי יותר מגושם, כח המשיכה

שלו יותר גדול, כל שאיפותיו רק למשון ולקחת לעצמו, אין לו כלל את כח הנתינה, כיון שממה שיש לו קשה לו לנתק זאת ממנו.

חסד ויכוך מהחומריות

30

ככל שאדם עובד על מידת החסד, וזוכה לנתק את עצמו מהזיקה אל החומריות, ובשני אופנים: א. כמה שאדם הוא יותר רוחני ופחות חומרי, כך הוא יותר בעל חסד מושלם, וכן להיפך ככל שאדם עובד על מידת החסד שלו כך מוכך ומנתק אותו מהזיקה אל החומריות, וכך כותב המהר"ל (שם) "לכך בעלי גומלי חסדים שעושים הטוב ומשפיעים לאחרים אינו חומרי רק יש לו זכות החומר" - החסד הוא מוכך את החומר.

35 כן גם עם עפרון, כל זמן שלא ראה כסף לנגד עיניו, התנהג כאיש נבון ונדיב (לא פחות מבע"ח מאולף), אבל לאחר דבריו הראשונים שבהם הציע לאברהם את השדה ואת המערה חינם אין כסף, חוזר אברהם ואומר לו שיקח ממנו כסף "כסף השדה קח ממני" כיון ששמע עפרון את צלצול הכסף מיד מתגלה דמותו האמיתית - הוא משליך מעליו את כל גינוני ההתנהגות היפה שנקט בהם, ורודף אחר הכסף כמו שהחתול רודף אחרי העכבר.

התנהגותו של עפרון מצויה מאוד אצל אנשים רבים, אשר כלפי חוץ נראים כבעלי מידות נעלות, מנומסים ובעלי דרך ארץ, אך ברגע שנדלקת בהם איווה שהיא תאוה, או כאשר משהו פוגע בכבודם, הם מאבדים את עשתונותיהם ומתנהגים כאחד הריקים, וזה שאמרו חז"ל בגי' דברים האדם נמדד בכיסו בכוסו ובכעסו. האמצעי היחידי שבעזרתו ניתן לשנות טבע בני"א, הרגלים רעים ומדות רעות היא התורה! כמאמרם, "בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין".

ולאור האמור יש להוסיף, כי בדוקא נקטו חז"ל הנוסח "נבהל" להון, כי תאות הממון השייכת לקנאה, תאוה, וכבוד, אינה מולידה בהלה אל הכסף, רק רצון עז וחזק, ואדרבה כל אוהב ממון יודע היטב, כי במסחר צריך ראש שקט כדי לא להפסיד דברים, ולכן נזהר האוהב ממון להישאר ברוגע ולא להיבהל, אך אימתי אדם כן "נבהל" שרואה הון? אם הוא "רע עין"! כשלעצמו אינו דורש, ולא חסר לו דבר, וכל מטרתו ש"לשני לא יהיה" - אשר זהו מידת "רע עין" השייכת לעין הרע ויצר הרע, וכי' כנ"ל, אז הוא נבהל להון, וכולו בהול לחטוף תיכף ומיד כמה שיותר, כדי... שהשני יחסר עוד ועוד...

וזהו שמכריזים חז"ל על עפרון, שכשרואים אנו בתחילה את כל התייפיותו לאברהם, ובין רגע נכנס לבהלת טירוף והפך הקערה על פיה, הרי זה ראייה ניצחת על רוע לבו השייך לרע עין, שכן הנבהל להון בהכרח איש רע עין!

39
איש סר מרע

ובל נחשוב כי אנו שיכים רק לדרגה הראשונה של קנאה תאוה וכבוד, אך לעין רעה ויצר הרע ושנאת הבריות איננו שייכים כלל, ואנו נקיים לגמרי ממידה גרועה זו, שכן יתכן ותפעפע בנו רוע עין בדקות, וכמו שיכולים אנו לראות בחוש כמה אנשי מסחר שהם באמת נדיבי לב ורודפי צדקה, אך במסחר לא יוותרו אפי על פרוטה אחת! ומדוע? מפני רוע עין! והראיה, שצדקה יתנו וחסד יעשו, ומדוע קשה להם במסחר לוותר על פרוטה קלה? שכן בצדקה אני הנותן, וכשאני נותן מרצוני - מוטב אבל במסחר השני תובע ממני, ואם אוותר לו הרי שהוא הרויח, את זה קשה לעשות, וזהו צרות עין בשל חבירו שלא ריוח, וכמו שרגילים אנן לשמוע בנוסחת זמנו - לי לא איכפת, אבל אני לא מפרגן לו...

36 **לב** חיי שרה **שלו**
אך בל נדמה שאיבד לגמרי כל עשתנותיו, לא! עדיין אוהז בכל דרכי הנימוס, ואמר בלשון "אדוני" לאברהם, ומתוך ידידות וחביבה אמר, "ארץ ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מהי", וכדפירש"י בין שני אוהבים כמונו מה היא חשובה, לכולם! אלא הנח את המכר ואת מתן קבור, עקר טודתי וראש דאגותי הוא עתה קבורת מתך, רק יש כאן עוד ענין צדדי קטן בין שני אוהבים, ארבע מאות שקל כסף, כמה שקלים גדולים ואולי גם קנטרין, שבמילא גם מתקבלין בכל מקום והם עובר לסוחר.

וע"ז באים חז"ל ודורשים מייחור הפסוק, "רשעים אומרים הרבה ואפי' מעט אינם עושים" ולכא' הדבר גרוע יותר, שהרי שיקר בעזות והפר כל דיבור, בתחילה מתנה גמורה ולבסוף שקלים קנטרין... וא"כ יותר תואם לומר רשעים שקרנים הם?

אלא שבאמת אינו שקרן בזה, כי מהו שקרן? הרוצה בליבו דבר אחד, ומשקר בדיבורו לומר בהיפוך, זהו שקרן, אך עפרון היה שלם בלבו כן פני רצה באמת ליתן במתנה גמורה, ולכן בתחילה נחשב כ"אומרים הרבה" לא כמשקרים הרבה, לפי שמתכוין באמת לזה, אך לבסוף "נבהל" וליבה אנסיה... אך א"כ למה מכנים אותו חז"ל "רשע"? מפני ש"נבהל להון" רשע הוא! שהרוצה כסף ותואב לכסף - נקרא בעל תאוה, אך הנבהל מכסף רשע הוא, שמידת הבהילות מכסף נובעת ממידת רע עין, שזו דרגה עמוקה וקשה יותר מתאוה, וע"ז אמרו נבהל להון - איש רע עין, וכמו שנבאר במאמר הבא.

37 הנה ג'מדנו עד הנה בגנות הקנאה התאוה והכבוד, ואולם כל זה אמור במי שרוצה לעצמו כבוד, או שרוצה לעצמו את מה שהוא רואה אצל חבירו - מתוך קנאה, אך יש רעה חולה גדולה מזו, והיא גרועה ברעתה מהראשונה, שאמנם בתחילה אדם מחפש הכל לעצמו ורודף קנאה, תאוה, וכבוד, לשם מטרת עצמית בלבד, שגם הוא רוצה את מה שיש לחבירו, אך אם אינו מתקן את מידותיו, ואינו דואג על התפרצות מידותיו, נופל לדרגה השנייה.

והוא כוונת המאמר השני - "עין רעה, ויצר הרע, ושנאת הבריות, מוציאים את האדם מן העולם" פירוש עין רע, שיש לו רוע עין בהצלחת חבירו, ומכניס עין הרע בממונו, כלומר: שאינו מקנא מדוע אין לי כמו שיש לפלוני, רק בוטר בקרבו ואכול שנהא, מדוע לשני יש...! כמו שפעם עמד אחד ושח בפני חבירו על פלוני שיש לו כסף... ויש לו... ויש לו... הטיח בו השומע ואמר לו מדוע בעל קנאה אתה? ענה לו, חלילה, אני בעל קנאה? איני מקנא כלל, אבל... אבל... יש לו דירה נאה!

וכן יצר הרע - כנגד תאוה, שאמנם כל אדם נולד עם תאוות, אך מי שקורא דרוך לתאוותיו, מגיע לבסוף שגם כשמתמלאים באמת כל תאוותיו, אינו שליו כלל, ומחפש עצות האין לחדש תאוותו מחדש!... כמו אותו מלך שהיה בעל תרבות חדשנית, בזה שהיה אוכל ומקיא... אוכל ומקיא... ושוב אוכל כבתחילה, זה נקרא יצר הרע! שכבר יצא מגדר התאוה הטבעית, שכן זאת באה כבר על סיפוקה, רק שרוצה להיתאב שוב, כמו שדרשו חז"ל ובני ישראל התאו תאוה, שנתאו שיהיה להם תאוה, נורא מאוד.

וכן "שנאת הבריות" - כנגד כבוד, שלא די לו בזה שיש לו כבוד מבני אדם, רק מחפש לראות איך שכל הבריות מושפלים עד לעפר... וגם זה דוקא תחת עפר רגליו! ואזי יפסע לאיטו ויעלה על פיגריהם, ורק אז תשבע בטנו, וכלומר: שבקשת הכבוד הטבעית היא לרצות להתרומם מעל כולם, אבל לא ע"י קבורת זולתו, אך משלא תיקן מידת הכבוד, נפל לשנאת

R. Roberts Pg 29

This section of the Torah records the death of Sorah and the negotiations between Avrohom and Efron regarding the purchase of the Cave of Machpeilah. Initially, Efron displayed great magnanimity and out of respect for Avrohom offered to donate it free of charge. When, however, he heard the jingling of coins in Avrohom's pocket, he changed his tune and intimated that four hundred shekel was a reasonable price, which Avrohom immediately paid.

In the Medrash, Chazal quote a verse from Mishlei (28:22) and connect it with Efron and his behaviour. It says, נבהל להון, "a person who has an evil eye chases after wealth" - איש רע עין - "but he did not realise what he would be missing." Our Sages interpret this as meaning that because Efron possessed a greedy eye, his name is written in the Torah at the juncture of the sale with a letter missing - there is no ו between the ו and the final ו (Bereishis 23:16). Seemingly this was intended as a punishment for being avaricious and for changing his stance from a gift to an exorbitant charge.

The obvious question is, did this penalty disturb Efron? What difference would it make to him how his name is spelt in the Torah? The late Rav M. Rogov once suggested the following idea. The letter ו is often referred as a הדיפוך because it can change the past into the future. The word היה means "it was," whereas והיה with the ו added means "it will be."

* Imagine if Efron had remained steadfast and refused to take any money whatsoever. The result would have been that all our patriarchs and their wives would be buried in land donated by him. Forevermore, people would link the Cave of Machpelah and its holy graves with the name of Efron, and he would have staked his claim to eternity in company with our noble ancestors. Once, however, he was tempted into selling and for a high price, he disassociated himself from that burial plot and lost his claim to fame. He could so easily have had a lasting future — symbolised by the letter ו — but, overcome by greed, he remains a murky figure in the past, and the ו is omitted from his name.

42 In יתרו פרשת יתרו we find a similar idea. Rashi explains that Yisro was originally called Yeser, but once he became a proselyte, the letter ו was added to his name, and he became Yisro. Again, one may ask, why specifically that letter?

The answer is that before Yisro became a convert, whatever he did would have been consigned to the forgotten past. Few would have known about him, like so many others who have left no abiding mark on history. Once, however, he became Jewish and lived according to the Torah, everything changed. His advice to appoint circuit judges and relieve Moshe Rabbeinu was accepted, and great play is made of his contribution. Yisro is intrinsically linked with *Klal Yisroel* — a non-entity past blossomed into a glorious future, and a ו was added to his

original name in recognition of his change of status.

This theme is one which should always be borne in mind. During our lifetimes, we must try to do things that will leave a lasting impression on Jewish life. A *talmid chochom* uncovers new Torah insights and writes learned works, a teacher nurtures generations, a benefactor builds institutions, and everyone has *the ability to contribute and live in the future rather than merely belonging to the past. It requires effort and dedication, but it can be achieved. If the will is there, the object is not fame but simply to use one's life for a positive and enduring purpose.

ו) עוד י"ל בכיאר המדרש הנ"ל דהנה תחלה אמרו איש ממנו את קברו לא יכלה ממך מקבור מתך, והנה חיבת ממנו מיותר והיה די לומר איש את קברו לא יכלה ממך מקבור מתך, וגם לשון זה מיותר דהרי אמרו במבחר קברינו קבור את מתך, אך הנה אמרו חז"ל דכתיב שונא מתנות יחיה (משלי ט"ו כ"ז) ולמדו זה מאברהם, ולכן חששו פן יאמר אברהם שלא ניהא ליה כלל במתנה דשונא מתנות יחיה, אך הדבר ידוע דמקום שהצדיק נקבר הוי להמקום ההוא מעלה גדולה וכמ"ש האלשיך בפ' ויחי על פסוק (בראשית נ' נ"ט) אבל כבר זה למצרים אבל להם הוי שמחה משום דהצדיק בא לשם עיי"ש דמשום דבמקום דהצדיק נקבר הוי שם קדושה

וברכה וא"כ הוי לטובה בעיר או במקום שיזכו שהצדיק יקבר שם, וזה שאמרו הם לאברהם כיון שנשיא אלקים אתה בתוכינו לכך במבחר קברינו קבור את מתך ולא תחוש שתהיה מקבל מתנות כי אדרבה אין אנחנו עושים זאת למען טובתך כדי לתת לך מתנות רק עיקר כוונתינו לטובתינו כפי שיהיה הצדיק שוכן בקרבינו וישפיע לנו ברכה, וזה שאמרו אי"ש ממנו מחמת טובת עצמינו לא יכלה ממך מקבור מתך כי יחוש על עצמו להרחיק מעליו טובה כזאת, וז"ש המדרש דעפרון היה שוטה במה שמכר השדה לאברהם דאם לא היה מוכר המערה רק היה נותן קבר שתקבר שרה בתוך שלו היה מרויח יותר ממה שקיבל כעת אבל כעת שמכר כל השדה וקיבל המעות והפסיד את [ה]שדה הפסיד יותר ממה שקיבל. וזה שאמר הכי נבהל להון רע עין ולא ידע כי חסר ביאורו שחסרו הקב"ה וא"ו לרמוז שהפסיד יותר ממה שקיבל ודו"ק וא"ש:

למחר אעתיור

5 שב כוונתו

1 האות היחידה בא-ב, ששוכנת למעלה מן השורה היא "י". המרמזת על הי"ד דהיינו היהודי, עם ישראל, שהיו"ד בראשית שמו. היהודי כל עבודתו היא התרוממות. שהרי האדם נברא בגוף ונשמה. הגוף הוא השפל, עפר מן האדמה, והנשמה חלק אלוך ממעל. ויפת באפיו נשמת חיים דרשו חז"ל כל דנפח מדליה נפח. התפקיד המוטל על האדם השלם, לרום את הגוף ולחברו לנשמה. לדבק בה, כאמור "ובו תדבק" שזה מרומז ב"י בו נברא העולם הבא, הנצח. כפי שדרשו חז"ל כי ביה ה' צור עולמים ב"י העוה"ב ובי' העוה"ז. כל תכלית העוה"ז כפרוודור בפני העולם הבא, וזאת עבודת היהודי לרום את החומר ולקשרו עם ה' יתברך.

ואילו יון, תרבותה להחשיב את העולם הזה העולם החמירני. טיפוח הגוף והיופי הגשמי. "תרבות הגוף", תרבות שבטלה כליל את הנפש הרוחנית - האלקית, כאשר בספרטה, ערש תרבות יון, היו הורגים את הנולדים חלשים בגופם. לא מצאו להם

זכות קיום. התבטלות והתמכרות מוחלטת לתרבות הגוף. אילו השתמשו בתרבות זו לעצמם ניהא, אבל ראו לעצמם חובה ויעוד לחייב את כל העולם לסגוד לתרבות הגוף ולכפות על היהודים, שהם הניגוד המוחלט לתרבות קלוקלת זו לעזוב את אמונתם וללכת בדרכם. במקום לשעבד את הגוף לרוח, שעבדו את הרוח לגוף. לקחו את ה' העליונה, ומשכוה לתהום, י 1. תחילה שאפו להורידה מרום המעלה לארץ ולבסוף להטביעה בתהום. "וחשך על פני תהום". האות ו' ניצבת על השורה ואילו ה'ן סופיה יורדת מתחת לשורה. דהיינו למשוך את ה' מלמעלה לתהום, למטה, ולהטביעו בטיני היין שהוא משורש יון.

א. מידה היא בבריאה, שהקב"ה מזמין הרבה פעמים הזדמנויות, שמהם יש אפשרות לאדם לעשות עליה רוחנית, ובמעט התבוננות יכול האדם לזכות להיות בן עליה, אולם ללא התבוננות יש סכנה גדולה, שעלול האדם להחמיץ את ההזדמנות לעליה, ובנוסף לכך ליפול בכשלון עצום.

והנה כתב ה"מסילת ישרים", בביאור מידת הזהירות (פרק ב'): "וההולך בלי התבוננות, אם טובה דרכו או רעה, הנה הוא כסומא ההולך על שפת הנהר, אשר סכנתו ודאי עצומה, ורעתו קרובה מהצלתו" עכ"ל. כלומר שה"מסילת ישרים" מסביר, שללא זהירות והתבוננות, אפשר ליפול בכשלונות, וההתבוננות היא המצילה מנפילה.

ונראה להוסיף על דבריו, שעל ידי מידת הזהירות אפשר לא רק להנצל מנפילה בשעת הנסיון, אלא גם לאחוז באפשרויות הניתנות לאדם כדי להתעלות ברוחניות, ולנצל את הזמן והעת להשיג דרגות גבוהות.

ב. ויסוד הדבר כתוב בפרשת חיי שרה, במספר מקומות:

ב"יש הפרשה כתבה התורה, שאברהם איבנו רצה לקנות אחוזת קבר מאת בני חת, ואיתא במדרש רבה (נ"ח, ח'): "עשר פעמים כתוב בני חת, בני חת, עשרה, כנגד עשרת הדברות, ללמדך שכל מי שהוא מברר מקחו של צדיק, כאילו מקיים עשרת הדברות".

ונראה לבאר את הטעם שנחשב לבני חת בירור המקח עם אברהם למעלה נשגבה, על פי דברי המלבי"ם (בפירושו - תורה אור, פכ"ג פס' כ'), שכתב שאברהם איבנו רצה ע"י קניית מערת המכפלה, להנחיל ולהשריש בעולם את ענין השארות הנפש אחרי פטירת האדם, ללמד שכשהאדם נפטר אין הוא מסתלק מן העולם, אלא עובר הוא מהעולם הזה לעולם הבא, ולכן

אך למעשה, כשהגיע הענין לסופו, ובא עפרון ונטל ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר, הפסיד את דרגת השלמות, שלמרות שעמד הוא על סף השגת המידה, של "כאילו קיים עשרת הדברות", בכל אופן החטיא מטרה זו, ולא רק שלא עלה, אלא גם נפל, וביטאה התורה את זה בהשמטת אות "ו" משמו עפרון, ודרשו על כך חז"ל (מדרש רבה נ"ח, ז'): "נבהל להון איש רע עין, ולא ידע כי חסר יבואנו" (משלי כ"ח): "נבהל להון איש רע עין" - זה עפרון, שהכניס עין רע בממונו של צדיק, ולא ידע כי חסר יבואנו, שחסרתו התורה וא"ו, הדא הוא דכתיב וישמע אברהם לעפרון, וישקל אברהם לעפרון, עפרון כתיב, חסר וא"ו, עכ"ל.

כלומר שלעפרון היתה הזדמנות גדולה להשיג דרגה עצומה, הנחשבת כקיום עשרת הדברות, אך בעבור שביקש סכום גדול של ארבע מאות שקל כסף, הפסיד עפרון את דרגת השלמות, ולא עוד אלא שנפל, והוי כעין מכירת הבכורה בעבור נזיד עדשים.

והוא הדבר אשר דברנו, שכאשר האדם מבין את האותות שמאותתים לו מן שמיא, יכול הוא לנצל אפשרויות אלו לעליה עצומה, ולהשיג מדרגות שבאופן טבעי לא היה יכול להגיע אליהם בזמן רב, אך אם מחמיץ האדם את האפשרויות הללו, אז מסוגל הוא ליפול, עד כדי נפילה שאין דרך חזרה ממנה.

51

בפרשה זו מצינו שיצא אליעזר מכלל ארור לכלל ברוך כדאי במד'. ולכן יש כח לכל המתקשר בעניני הפרשה לצאת מכלל ארור לכלל ברוך. וביותר שענין היציאה מארור לברוך מצינו בפרשה זו בג' הכתיבות של זמן ומקום ונפש. כי אליעזר הוא בבחי' נפש, וכן רבקה יצאה ממקום הרשע של בית בתואל שהיה מקום מופלג בכח הטומאה והגיעה לביתו של יצחק. ואחז"ל שחזר אצלה מה שהיה אצל שרה נר דולק מע"ש לע"ש. ויש בזה דוגמא לעולם התיקון ליום שכולו שבת שקדושת השבת נמשכת לתוך ימות החול ונר השבת דולק בכל ימי החול, וזה יציאה מארור לברוך בבחי' הזמן שהשבת הוא היום המבורך כמ"ש ויברך אלהים את יום השביעי. ואי' במד' ברכו בנרות, וברכה זו נמשכת לימי החול שהם בחי' ארור ונהפכים להיות ימי אורה ודולק בהם נר שבת, וגם בבחי' מקום מצינו במערת המכפלה שיצא מיד עפרון ליד אברהם והיתה לו תקומה ויצא מארור לברוך.

51

וע"כ בשבת זו יש בכח הפרשה להפך מארור לברוך, וע"כ שבת חיי שרה בגימ' יו"ם שכולו

שבת ומנוחה, שיוצאים ימי החול מארור לברוך כנ"ל. ועיקר ברכת השבת היא בעת סעודה שלישית כשמוסיפין מחול על הקודש וממשיכין קדושת השבת אל ימות החול. וזה ענין המובא בדברי בעל התניא בסידור, שיש לאכול דגים בשבת בפרט בסעודה שלישית, שהרי אכילת הדגים הוא ענין הברכה כמובא בבני יששכר בטעם אכילת דמים בשבת לפי שהדגים נתברכו בעת הבריאה כמ"ש ויאמר אלקים פרו ורבו ומלאו את המים וגו' וגם האדם נתברך בברכת פרו ורבו. ויום השבת ג"כ נתברך כמ"ש ויברך אלקים את יום השביעי. ונמצא שכשאדם אוכל דגים בשבת מתחברים בזה ג' הברכות להיות ברכה משולשת. עכתה"ק.

52

שבת ומנוחה

ובסיום שב"ק מאיר טהרה מיוחדת, באהבת שלום זי"ע איתא שמה שאומרים חז"ל (בי"מ ק"ז ע"א) אף יציאתך מן העולם בלא חטא, כולל, היציאה משב"ק, שהוא עולם שלם, שיוצאים מן השב"ק נקיים לגמרי, ובפרט בשב"ק הזה שמאיר כחו של אברהם איבנו ע"ה ושרה אמנו, שלפני הסתלקותם האיר כל האורות שלהם, כידוע מצדיקים זי"ע, ונכנסים להייליגע וואר"ם, של סיום מרחשון, שמאיר האורות של כל ההייליגע טעג'ם, כידוע מהרי"זינער, והרבי ר' בונם זי"ע, ועוד צדיקים, בפרט ערב ר"ח חשוון שמאיר כל החודש, יום כיפור קטן, ואפשר לתקן כל החודש, ולקבל כל האורות של ראש השנה, יום כיפור, סוכות, הושענא רבה, ושמתת תורה, ושמיני עצרת, ותשרי, וחשוון, והתחלת כסלו, שידוע מה שכתב החתם סופר זי"ע, [דרשות דף שפ"ט, עיי"ש], ובסידור ליקוטי צבי זי"ע, מקדמונים, שר"ח כסלו יש בו קדושת יום כיפור, שזה מ' יום אחר הושענא רבה, [ומר"א טשערנאבלער זי"ע איתא על ערב ר"ח כסלו, ואולי תלוי במלא וחט"ר], וד' ימים ראשונים של כסלו, הם כמו ד' ימים שאחר יום כיפור, וכולל קדושת חנוכה, ואם נשתדל עכשיו בסיום שב"ק, ובחוספת שבת, ומיד אחר שב"ק, להתחזק, זה יהי' סיוע גדול לקבל כל השפעות של השבוע, ועי"ז נזכה לקרב ההשפעה של שב"ק, נחלה בלי מצרים, ומיד נגאלין.